

KLAGANDE

██████████ ██████████

MOTPART

Vård- och omsorgsnämnden i Helsingborgs kommun

Ombud: Stadsjurist Magdalena Kocan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Malmös dom den 15 december 2017 i mål nr 6626-17, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten fastställer förvaltningsrättens sekretessbeslut.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att kammarrätten beviljar henne personlig assistans. Hon anför följande. Samtliga behov som tas upp i utredningen är av personlig och integritetskänslig karaktär. Hennes hjälpbehov är kvalificerat och ställer även stora krav på kunskaper om henne som individ. Hon klarar inte av alla toalettbesök hemma eller på arbetet utan hjälp. Utanför hemmet och arbetsplatsen behöver hon hjälp under hela toalettbesöket. Även på arbetsplatsen behöver hon hjälp. Olyckor i samband med toalettbesök är ett annat ytterst integritetskänsligt och grundläggande behov. Hon är helt oförmögen att klara sig själv i denna situation.

Hon har problemhud och en typ av hudcancer som gör att insmörjning är otroligt viktigt. Insmörjningen kräver även ytterligare av- och påklädning. Nagelvård, fotvård, rakning och benskrubb är av integritetskänslig karaktär som utan skötsel leder till dålig hygien. Hon kan inte utföra det själv. Hon kan inte heller köpa tjänsterna eftersom hon inte kan klara sig själv. Tiderna i vård- och omsorgsnämndens utredning stämmer inte överens med hennes verklighet. Nämnden har aldrig träffat henne i de situationer som ingår i de grundläggande behoven. Nämnden har inte heller begärt att hon ska komma in med bevisning i form av ADL-bedömning eller ett mer utförligt läkarintyg.

I kammarrätten har [REDACTED] gett in nytt medicinskt underlag i form av bl.a. intyg från arbetsterapeuten [REDACTED] daterat den 16 januari 2018.

Vård- och omsorgsnämnden anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

[REDACTED] lider av en muskelsjukdom. På grund av sjukdomen har hon en rad svårigheter. Dessa svårigheter måste karaktäriseras som ett stort och varaktigt funktionshinder.

Frågan i målet är om [REDACTED] uppfyller förutsättningarna för att beviljas insatsen personlig assistans. För att så ska vara fallet måste hennes behov av hjälp med de grundläggande behoven bedömas vara av den karaktär och omfattning som förutsätts för rätt till denna insats. Rätten till personlig assistans är avsedd att omfatta svårt funktionshindrade som behöver personlig hjälp för att klara hygien, för att klä av och på sig, för att inta måltider eller för att kommunicera med andra (se rättsfallen RÅ 2009 ref. 57 och HFD 2018 ref. 13).

██████████ har inga psykiska funktionshinder. Lagtextens uttryck ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade” avser uteslutande hjälp till personer med psykiska funktionshinder (se HFD 2015 ref. 46). Vid bedömningen av hennes hjälpbehov avseende de grundläggande behoven ska det därför inte beaktas någon hjälp som förutsätter ingående kunskaper om henne.

Det hjälpbehov som ska beaktas är i stället sådant som kan hänföras till hjälp med den personliga hygien och hjälp med av- och påklädning. Nämnden har bedömt tidsåtgången för hjälp till ██████████ med dessa grundläggande behov till 4 timmar och 22 minuter per vecka.

Till hjälp med den personliga hygien kan i ██████████ fall i första hand hänföras olika hjälpåtgärder i samband med duschning vilket inkluderar viss hjälp med förflyttning. Uppgifter om tidsåtgången för olika hjälpåtgärder finns dels i ett intyg den 16 januari 2018 av arbetsterapeuten ██████████ dels i en utredning som har gjorts av assistansbolaget Assistans för dig.

Den tidsåtgång som redovisas i assistansbolagets utredning bygger på ██████████ egen tidtagning. Uppgifterna i arbetsterapeutens intyg bygger på terapeutens tidtagning. När det gäller ██████████ behov av hjälp i samband med dusch bedömer kammarrätten att tidtagningen i arbetsterapeutens intyg ger anledning att beakta ytterligare en timme per vecka utöver den tid om 112 minuter per vecka som nämnden har beaktat.

Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning att det framstår som rimligt att i begränsad utsträckning godta visst behov av hjälp med toalettbesök utanför bostaden och arbetsplatsen. När det gäller omfattningen av hennes hjälpbehov i dessa avseenden finns det inte några andra uppgifter än de ██████████ själv har lämnat till assistansbolaget. Enligt de uppgifterna behöver hon hjälp vid 28 tillfällen per vecka under 5,2 minuter

per tillfälle. Utan något annat underlag anser kammarrätten att det inte finns tillräckligt stöd för att hon behöver hjälp vid mer än enstaka tillfällen per vecka för att vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor.

I övrigt anser kammarrätten att det inte finns någon anledning att beräkna en större tidsåtgång än vad nämnden har gjort för den hjälp som [REDACTED] behöver med sin personliga hygien och med av- och påklädning. Även med beaktande av den ytterligare tid som godtas för hjälp med duschning och toalettbesök, anser kammarrätten att hennes behov av hjälp med de grundläggande behoven sammantaget är av så begränsad omfattning att hon inte har rätt till personlig assistans.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Marie-Louise Kraft

Ewa Mårdberg

Axel Hanson
referent

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I MALMÖ
Avdelning 1

DOM
2017-12-15
Meddelad i Malmö

Mål nr
6626-17

KLAGANDE

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

MOTPART

Vård- och Omsorgsnämnden i Helsingborgs kommun
251 89 Helsingborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Vård- och Omsorgsnämndens beslut den 12 juni 2017

SAKEN

Stöd och service till vissa funktionshindrade

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Förvaltningsrätten förordnar att sekretessbestämmelsen i 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska vara tillämplig även i fortsättningen för uppgifter om enskilda personliga förhållanden som lagts fram vid rättens muntliga förhandling inom stängda dörrar och som inte tagits med i denna dom.

Dok.Id 407553

Postadress
Box 4522
203 20 Malmö

Besöksadress
Kalendegatan 6

Telefon
040-35 35 00
E-post: forvaltningsrattenimalmo@dom.se
www.forvaltningsrattenimalmo.domstol.se

Telefax
040-97 24 90

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Vård- och omsorgsnämnden i Helsingborgs kommun (nämnden) har avslagit [REDACTED] ansökan om personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Som skäl för beslutet har angetts i huvudsak följande. [REDACTED] hjälpbehov vad gäller grundläggande behov bedöms uppgå till sammanlagt 4 timmar och 22 minuter per vecka. Den tid som godtas avser 80 minuter per vecka för dusch, torkning efter dusch samt borstning av hår efter dusch, 49 minuter per vecka för föning av hår efter tvätt, 14 minuter per vecka för borstning av hår samt uppsättning av hår, 7 minuter per vecka för insmörjning av delar av kroppen efter dusch, 32 minuter per vecka för förflyttning till och från dusch utan kläder, 14 minuter per vecka för förflyttning till och från sängen, 21 minuter per vecka för vändning i sängen nattetid, 21 minuter per vecka för påklädning av kroppsnära plagg, 21 minuter per vecka för avklädning av kroppsnära plagg samt 6 minuter per vecka för på- och avtagning av baddräkten inför och efter vattengympa. De andra hjälpbehov som [REDACTED] har angett i sin ansökan anses inte utgöra grundläggande behov och har därför inte beaktats. Det hjälpbehov som [REDACTED] anses ha är inte av det personliga och integritetskänsliga slag som krävs för rätt till personlig assistans. Hon bedöms vidare inte ha så stora och omfattande hjälpbehov som lagen kräver för att beviljas personlig assistans.

YRKANDE OCH INSTÄLLNING

[REDACTED] yrkar att hon ska beviljas personlig assistans och anför i huvudsak följande. Hon saknar bålstabilitet varför hon ramlar ihop, även i sittande läge. Om hon ramlar framlänges får hon inte luft och kan inte heller larma. Hon har stora svårigheter att förflytta sig själv inomhus, kan inte gå självständigt och är hela tiden rädd för att ramla. Hennes rörelser kräver stor kontroll och ansträngning, vilket gör henne mycket trött. Vid toalettbesök

som sker utanför bostaden eller arbetsplatsen behöver hon fullständig hjälp med alla moment, även på en handikappstolett. Hon kan inte dra klädesplagg över huvudet utan behöver hjälp med dessa. Hemtjänstpersonalen klarade inte av att utföra sitt uppdrag då de inte kunde lyfta henne. Hela duschmomentet är ytterst integritetsnära då det kräver konstant handgriplig hjälp och insatser. Hon har klockat sina hjälpbehov. Totalt tar hela duschmomentet 26.5 minuter inklusive att torka hår, rygg, ben och fötter. Hon behöver hjälp med dusch vid åtta tillfällen per vecka. Sommarhalvåret duschar hon ibland två gånger per dag, vilket nämnden inte har beaktat. Hon behöver handgriplig hjälp med insmörjning på grund av att hon har torr hud, vilket tar 6.46 minuter per gång. Att kamma håret tar 4.43 minuter per dag och att föna håret tar 17.13 minuter. Vidare behöver hon hjälp att sätta upp håret, vilket tar 3.5 minuter per dag. Toalettbesök tar 5.2 minuter per tillfälle. I genomsnitt gör hon toalettbesök utanför hem och arbetsplats vid 28 tillfällen per vecka på badhuset, ute på stan eller hos vänner. Hon har gått miste om utbildningar i sitt arbete på grund av att hon inte haft möjlighet att använda toaletten. Vidare behöver hon ofta hjälp att vid toalettbesök plocka upp klädesplagg som hamnat för långt att hon ska kunna ta upp dem. Detta tar 2 minuter per gång och sker 3-5 gånger per vecka. Hon får hjälp med nagelklippning var tredje vecka, vilket tar 6.10 minuter per gång. En gång i veckan får hon hjälp med fotbad och filning av fötter. Att raka sig behöver hon hjälp med en gång i veckan, vilket tar 17.37 minuter per gång. Momentet är ytterst integritetsnära. Nämnden har inte bemött hennes yrkande avseende toalettolyckor. Vid dessa tillfällen behöver hon hjälp med avklädning, extra dusch, förflyttning in och ut ur duschen samt hjälp att ta på sig nya kläder, vilket tar 25 minuter per gång och sker i genomsnitt två gånger per vecka. En gång per vecka får hon hjälp med benskrubb, vilket tar 4.30 minuter per tillfälle. Hon behöver även hjälp att smörja in sig med solfaktor sommartid, vilket är ett integritetsnära moment med handgriplig kontakt. Att smörja in sig tar 6.46 minuter och sker hälften av alla sommandagar. Hon behöver dessutom hjälp med ombyte på morgonen, när hon kommer hem

från jobbet samt i samband med dusch på kvällen, vilket inte är inräknat i nämndens bedömning. Att inte kunna ta del av samhället är otroligt påfrestande. De tider som nämnden har kommit fram till är skönsmässiga uppskattningar och knyter inte an till hennes funktionsnedsättning. Det krävs kunskap och teknik för att kunna hjälpa henne, då det är viktigt att hon inte lyfts eller rörs på fel sätt. Hon har provat att ta emot hjälp från hemtjänsten, men deras personal klarade inte av att lyfta henne trots att sjukgymnast och arbetsterapeut var närvarande.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Tidsuppskattningen har beräknats utifrån vad som behövs för att tillgodose ■■■■■ grundläggande behov. Flera av de av ■■■■■ angivna behoven utgör inte grundläggande behov. En förutsättning för att något ska utgöra ett grundläggande behov är att det är av mycket integritetsnära och privat karaktär. All typ av på- och avklädnad är inte av sådant slag, utan endast plaggen närmast kroppen bör omfattas. Personlig hygien omfattar basala saker som att hålla sig ren. I bedömningen av ■■■■■ hjälpbehov i samband med förflyttning har medräknats den förflyttning som behövs till och från duschen samt inför, under och efter sänggående, eftersom denna typ av förflyttningar bedöms vara av mer känslig karaktär. Nagelvård, fotvård, rakning och benskrubb anses inte vara av privat och känslig karaktär. Inte heller kan insatserna i dessa delar anses vara av krävande eller på annat sätt komplicerad natur. Vad gäller insmörjning av solkräm finns skäl att ifrågasätta omfattningen av den. De delar som enbart gäller ansikte och armar kan inte anses ingå i de grundläggande behoven. Även om rätten skulle mena att insmörjning av övriga delar av kroppen utgör grundläggande behov sker detta i en mycket liten utsträckning. ■■■■■ får redan idag hjälp från kommunen vid förflyttning till och från aktiviteter.

Förvaltningsrätten har hållit muntlig förhandling den 17 november 2017.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Rättslig reglering

I 1 § LSS anges vilka personer som omfattas av lagen, den s.k. personkretsen. De personer som anges i 1 § har enligt 7 § LSS rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Enligt 9 § 2 LSS är biträde av personlig assistent en insats för särskilt stöd och särskild service. Med personlig assistans enligt 9 § 2 LSS avses enligt 9 a § första stycket samma lag personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har enligt 9 a § andra stycket LSS även till insats enligt 9 § 2 LSS för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Insatsen personlig assistans är förbehållen krävande eller i olika avseenden mycket komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Avgörande bör vara att den enskilde behöver personlig hjälp för att klara sin hygien, för att klä av sig och på sig, för att inta måltider eller för att kommunicera med andra. Assistansen ska därutöver ges i andra situationer där den enskilde behöver kvalificerad hjälp som ingår i det dagliga livet. Den enskilde ska ha ett klart behov av personlig assistans i de situationer det är fråga om. Det föreligger inget krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning. Dock har tidsfaktorn självfallet betydelse. Ju större stödbehov i tid som föreligger, desto mer talar omständigheterna för att rätt till biträde av personlig assistent föreligger (prop. 1992/93:159 s. 64 och 174 f. samt prop. 1995/96:146 s. 13).

Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat bl.a. följande. Tillämpningsområdet för insatsen personlig assistans ska avse sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionshindrade måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges. Det är inte all hjälp med t.ex. måltider eller påklädning som kan anses vara av detta kvalificerade slag. Angående hjälpbehovets tidmässiga omfattning låter sig någon bestämd undre tidsgräns inte uppställas. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon specifik kompetens (RÅ 2009 ref. 57).

Utredningen i målet

Det medicinska underlaget i målet består av ett läkarutlåtande daterat den 30 mars 2017, en sambedömning av en sjukgymnast och en arbetsterapeut daterad den 17 mars 2017 och ett utlåtande av en sjukgymnast daterad den 28 januari 2017.

I läkarutlåtandet anges bl.a. följande. [REDACTED] har en uttalad svaghet i armar, ben och bål. Hon har endast bibehållen kraft i händer och fötter. Hon har påverkad bålbalans och klarar inte att stå utan stöd. Hon har stora balansbesvär och har fallit flera gånger. Hon behöver hjälp av en person vid samtliga förflyttningar och kan inte själv resa sig upp om hon faller framåt på grund av nedsatt kraft/instabilitet i bålen. Hon behöver hjälp med ADL.

I sambedömning av arbetsterapeut och sjukgymnast anges bl.a. följande. [REDACTED] behöver hjälp av en person att förflytta sig från sittande till

liggande och vice versa. I liggande har hon inte förmåga att självständigt vända sig eller ändra läge. Hon kan inte initiera uppresningsrörelse självständigt och har behov av nära hjälp av en person för att komma upp till stående. I sittande har hon nedsatt bålbalans och ett ostadigt sittande utanför understödsytan. Hon klarar t.ex. inte att i sittande sträcka sig efter föremål framför sig eller vid sidan av sig på grund av fällknivseffekt. Hon har stor fallrisk i stående och är i behov av yttre stöd. På grund av svårigheter att kontrollera fotisättning och nedsatt bål- och höftstabilitet får [REDACTED] en vickande/gungande gång och stor snubbelrisk. Detta medför att hon får svårt att gå på minsta ojämna underlag samt utomhus vid t.ex. blåsigt väder då stor fallrisk föreligger. Hon är i behov av hjälp av en person vid samtliga förflyttningar.

Av utlåtande från sjukgymnast framgår bl.a. följande. Arbete pågår för att behålla funktioner så gott det går. Denna träning får göras med viss försiktighet för att inte trötta ut muskler och därmed förlora funktioner. Detta är således inte alls jämförbart med vad de flesta menar med träning. Kunskaper behövs om hennes neurologiska sjukdom och funktionsbortfall. Annika har ett stort behov av personlig assistent.

Förvaltningsrättens bedömning

Det är ostridigt i målet att [REDACTED] tillhör personkretsen enligt 1 § LSS. Frågan som förvaltningsrätten har att ta ställning till är om hennes hjälpbehov för att tillgodose de grundläggande behoven är av sådan karaktär och omfattning som förutsätts för rätt till personlig assistans. I ansökningsmål av detta slag åvilar det den enskilde som ansöker om en insats att göra sannolikt att han eller hon uppfyller förutsättningarna för att beviljas insatsen.

Inledningsvis konstaterar förvaltningsrätten att den av nämnden godtagna omfattningen av de grundläggande behoven, dvs. 4 timmar och 22 minuter per vecka, varken till sin omfattning eller till sin karaktär är tillräcklig för att [REDACTED] ska ha rätt till insatsen personlig assistans.

[REDACTED] har vidare anfört att nämndens tidsberäkning av de åberopade tidsmomenten är felaktig. Förvaltningsrätten kommer därför att ta ställning till om ytterligare tid ska godtas som grundläggande behov.

Duschning och hårvård

Nämnden har bedömt att [REDACTED] behov av hjälp uppgår till 80 minuter per vecka i samband med dusch, torkning efter dusch samt borstning av hår efter dusch, 49 minuter per vecka för föning av hår efter tvätt, 14 minuter per vecka för borstning och uppsättning av hår samt 7 minuter per vecka för insmörjning av delar av kroppen efter dusch. [REDACTED] har härvid anfört att hon har klockat tidsåtgången för de olika momenten och att dessa på grund av hennes funktionsnedsättning tar betydligt längre tid än nämndens uppskattning.

Förvaltningsrätten har förståelse för att [REDACTED] situation är svår och begränsande och ifrågasätter inte hennes klockning av tidsåtgången för de olika momenten. I fråga om de grundläggande behoven vid personlig assistans enligt LSS är det dock inte tiden för hela momentet som ska beaktas vid beräkningen av tidsomfattningen. Förvaltningsrätten konstaterar att det medicinska underlaget saknar beskrivningar i dessa delar som ger stöd åt invändningen att [REDACTED] behov avseende dusch går utöver vad som godtagits av nämnden. Detsamma gäller den uppskattade tidsåtgången för hårvård. I avsaknad av ytterligare medicinsk utredning och ADL-bedömning finner förvaltningsrätten inte skäl att gå ifrån nämndens uppskattning av tidsåtgången.

Toalettbesök

Nämnden har bedömt att [REDACTED] behov av hjälp vid toalettbesök tillgodoses genom de hjälpmedel som finns i hennes bostad respektive på hennes arbetsplats. Av det medicinska underlaget framgår att [REDACTED] behöver hjälp av en person för att genomföra toalettbesök om inte dessa hjälpmedel finns närvarande. Även om det saknas stöd i underlaget för att [REDACTED] har behov av hjälp vid toalettbesök i yrkad omfattning framstår det enligt förvaltningsrättens bedömning som rimligt att i begränsad utsträckning godta ett visst behov av toalettbesök även utanför bostad och arbetsplats.

Insmörjning av solkräm

Vad avser frågan om insmörjning av solkräm anser förvaltningsrätten, mot bakgrund av [REDACTED] redogörelse vilken inte ifrågasatts av nämnden, att hon i och för sig har ett behov av att smörja in sig med solkräm sommartid. I avsaknad av läkarintyg eller andra medicinska underlag med beskrivning av behovet anser förvaltningsrätten dock att en rimlig tidsåtgång för sådan insmörjning framstår som mycket begränsad.

Nagel- och fotvård, rakning samt benskrubb

Vad gäller frågan om nagel- och fotvård, rakning och benskrubb konstaterar förvaltningsrätten att det, för rätt till personlig assistans, krävs att det handlar om ett hjälpbehov som inte är av begränsad omfattning samt att hjälpbehovet är av mycket privat karaktär. Enligt förvaltningsrättens bedömning visar handlingarna i målet inte annat än att [REDACTED] behov av hjälp i dessa delar endast i begränsad omfattning avser hjälp som kan anses vara av det mycket privata och känsliga slag som förutsätts för rätt till personlig assistans. Nämnden har därför haft fog för att inte beräkna någon tid för omfattningen av dessa insatser som grundläggande behov.

På- och avklädning

Nämnden har godtagit tid för på- och avklädning av kroppsnära plagg om 42 minuter per vecka samt 6 minuter per vecka för baddräkt. De medicinska underlagen i målet ger inte stöd för att den mycket integritetsnära och kvalificerade hjälp som [REDACTED] är i behov av vid på- och avklädning är mer omfattande än vad nämnden bedömt i det överklagade beslutet. Förvaltningsrätten anser därför inte att det finns anledning att godta mer tid för detta behov än vad nämnden har uppskattat. Någon ytterligare tid för hjälp med på- och avklädning kan därför inte beaktas vid bedömningen av hennes rätt till personlig assistans.

Förflyttning

Av läkarintyget och sambedömningen framgår att [REDACTED] har behov av hjälp vid sina förflyttningar. Nämnden har i denna del godtagit tid för förflyttningar till och från säng, till och från dusch samt vändning i säng nattetid. Så som anges ovan har Högsta förvaltningsdomstolen uttalat att tillämpningsområdet för personlig assistans ska avse sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och att inte all hjälp med t.ex. måltider och påklädning kan anses vara av detta kvalificerade slag. Enligt förvaltningsrättens bedömning ger det befintliga underlaget i målet inte stöd för att den mycket integritetsnära och kvalificerade hjälp som [REDACTED] är i behov av vid förflyttningar är mer omfattande än vad nämnden har bedömt i det överklagade beslutet. [REDACTED] har alltså inte genom läkarintyg eller andra medicinska underlag visat att hennes hjälpbehov vid förflyttning, utöver vad som godtagits av nämnden, är att anse som ett grundläggande behov.

Även med beaktande av [REDACTED] behov av hjälp vid toalettbesök utanför bostad och arbetsplats samt insmörjning av solkräm sommartid bedömer förvaltningsrätten att hennes samlade behov av hjälp med de grundläggande behoven – enligt vad som framgår av de medicinska underlagen –

inte uppgår till sådan omfattning att hon är berättigad insatsen personlig assistans enligt LSS. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1B)

Annica Stening

I avgörandet har även nämndemännen Gunvor Håkansson, Anders Johnsson och Ulla Nordström deltagit. Rätten är enig.

Emma Eriksson har föredragit målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.